

ДЕРЖАВА В СОЦІАЛЬНІЙ ДОКТРИНІ КАТОЛИЦИЗМУ

Андрій МІЩУК

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедра історії України і методики викладання історії, вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна

e-mail: andrij.mischuk@pu.if.ua

Мар'яна МІЩУК

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедра політичних інститутів та процесів, вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна

e-mail: mariana.mishchuk@pu.if.ua

*Стаття присвячена дослідженню держави в соціальній доктрині католицизму. Розкрито сутність політичної спільноти, ті головні риси й прикмети, що становлять її основу. Соціальна доктрина католицизму базується на принципах і засадах функціонування ранньохристиянських общин, а також на дослідженнях Аврелія Августина та, особливо, Томи Аквінського. Завданням держави є збереження суспільної злагоди і громадського миру, які досягаються шляхом забезпечення індивідів необхідними умовами для існування та досягнення «загального добра». Сучасне трактування соціального вчення церкви бере свій початок від енцикліки Папи Лева XIII «*Rerum Novarum*». Проаналізовано погляди Понтифіків на етичні норми й моральні принципи функціонування державних утворень, шляхи виникнення та засади функціонування політичної влади, які базуються на доктрині християнства. Констатовано, що головна функція державної влади – забезпечення добробуту для громадян, які виступають основним суб'єктом влади. Основними елементами участі у політичному житті визнано вибори, референдум та діяльність політичних партій.*

Ключові слова: *політичне життя, Церква, етичні засади політики, християнська етична традиція, влада, соціальна доктрина.*

*Статья посвящена исследованию государства в социальной доктрине католицизма. Раскрыта сущность политического сообщества, те главные черты и приметы, составляют ее основу. Социальная доктрина католицизма базируется на принципах и основах функционирования раннехристианских общин, а также на исследованиях Аврелия Августина и, особенно, Фомы Аквинского. Задачей государства является сохранение общественного согласия и гражданского мира, которые достигаются путем обеспечения индивидов необходимыми условиями для существования и достижения «общего блага». Современная трактовка социального учения церкви берет свое начало от энциклики Папы Льва XIII «*Rerum Novarum*». Проанализированы взгляды Понтификов на этические и моральные принципы функционирования государственных образований, пути возникновения и принципы функционирования политической власти, основанные на доктрине христианства. Констатировано, что главная функция государственной власти - обеспечение благосостояния для граждан,*

выступающих основным субъектом власти Основными элементами участия в политической жизни признано выборы, референдум и деятельность политических партий.

Ключевые слова: политическая жизнь, Церковь, этические основы политики, христианская этическая традиция, власть, социальная доктрина.

The article investigates the essence of the state in the social doctrine of Catholicism. The essence of the political community, those main features and signs that make up its basis are revealed. The social doctrine of Catholicism is based on the principles and principles of the functioning of early Christian communities, as well as on the studies of Aurelius Augustine and, especially, of Thomas Aquinas. The task of the state is to preserve social harmony and social peace, which is achieved by providing individuals with the necessary conditions for the existence and achievement of «universal good». The modern interpretation of the social doctrine of the church originates from the encyclical of Pope Leo XIII «Rerum Novarum». The state in the social doctrine of Catholicism is interpreted, first and foremost, by the interrelation between faith and politics. A political community, a phenomenon inherent in mankind, exists to achieve the goal that is only available to it - to ensure the coherent development of each of its members, called to cooperate at all times for the common good, realizing its natural inclination to truth and good. The most complete meaning of the political life of Christians is revealed by the Gospel commandment of love, as well as the observance of the moral and ethical principles of Christianity. As for the relationship between church and state, the II Vatican Council recognized the autonomy of each component, since the church was organized to meet the spiritual needs of believers, while different political communities build relationships and establish institutions for the sake of serving everything.

The views of the Pontiffs on ethical norms and moral principles of functioning of state formations, ways of occurrence and principles of functioning of political power, which are based on the doctrine of Christianity, are determined through an analysis of such encyclicals: «Rerum Novarum» , «Quadragesimo Anno», «Pacem in terries», «Mater et Magistra», «Sollicitudo rei socialis», «Centesimus Annus», «Caritas in Veritate», «Lumen Fidei», «Laudato si» .

It is stated that the main function of the state power is to ensure the well-being of citizens who are the main subject of power. Elections, a referendum and the activities of political parties are recognized as defining elements of political participation.

Keywords: political life, Church, ethic principles of politics, christian ethic tradition, power, social doctrine.

Вагомим чинником суспільно-політичного життя в процесі становлення незалежної Української держави стала потреба творення власної державницької ідеології, яка б базувалася на морально-етичних засадах християнства. Проблеми морального функціонування будь-якого суспільства, в тому числі, й українського сьогодні займають чільне місце у цілому комплексі економічних, соціально-політичних, духовних перетворень. В умовах сучасних суспільно-політичних перетворень реальною силою, яка опирається на беззаперечну довіру населення України є церква, а тому, у

цьому контексті актуальною постає проблема трактування сутності держави та її структурних елементів в соціальній доктрині католицизму.

Назва «католицьке соціальне вчення» походить з енцикліки Пія XI «*Quadragesimo anno*» (1931 р.), в якій Папа стверджував: «Під впливом настанов та у світлі енцикліки Лева XIII постало справжнє католицьке соціальне вчення, яке щодня розвивають і збагачують невтомними зусиллями ті, кого називаємо помічниками Церкви. Вони не обмежують це вчення кабінетними стінами, а виходять з ним у світ і у вир життя»¹.

Детальне пояснення сутності соціальної доктрини католицизму було подано Папою Іваном Павлом II : «Соціальна доктрина Церкви - це не «третій шлях» між ліберальним капіталізмом і марксистським колективізмом, ані альтернатива іншим, не таким радикально протилежним розв'язанням: вона становить незалежну категорію. Також вона не являє собою ідеологію, а докладне формулювання результатів глибоких роздумів, здійснених у світлі віри й церковної традиції, над складною дійсністю людського існування в суспільстві і в міжнародному контексті. Її основна мета - пояснити цю дійсність, вивчаючи її відповідність чи невідповідність науці Євангелія про людину та її земне, а водночас і трансцендентне покликання. Отож, вона належить не до сфери ідеології, а богослов'я, зокрема морального богослов'я»².

Основи соціальної доктрини католицизму були закладені в тій системі взаємовідносин, моральних принципів і пріоритетів на яких функціонували ранньохристиянські общини, а також на теоретико-ідеологічних засадах, розроблених монахом ордену домініканців Томою Аквінським. У своїй праці «Про правління володарів» (1265-1266) і «Сума теології» (1266-1274) він намагався пристосувати вчення Арістотеля для обґрунтування католицьких догматів. Тома Аквінський поділяв думку Арістотеля про те, що людина є політичною істотою. Головним у природі людини є прагнення жити з іншими людьми для забезпечення своїх потреб. Наслідком цього прагнення і є держава. Вона має важливе значення в житті суспільства, оскільки її метою є збереження суспільної злагоди і громадського миру, які досягаються шляхом надання кожній людині прийнятних умов для існування, засобів для морального і розумового розвитку та досягнення «загального добра». Саме в цьому сенсі теолог тлумачить вислів апостола Павла про те, що «всяка влада від Бога». Правління – це служба всьому суспільству або відповідальність перед ним. Тома Аквінський був прихильником домінування світської влади

¹ Компедіум соціальної доктрини церкви. Київ: КАЙРОС, 2008. С.14

² Компедіум соціальної доктрини церкви. С.13

над духовною. Аналізуючи вчення Арістотеля, теолог формулює ті ж принципи державної влади, віддаючи перевагу політичній монархії, в якій влада регламентується законом³. *Влада повинна визнавати, поважати й утверджувати основні людські і моральні цінності. Влада має створювати справедливі закони, тобто такі, які відповідають людській гідності і вимогам праведного розуму.* Святий Тома Аквінський наголошує, що «людина має обов'язок послуху, наскільки цього вимагає справедливість». Отже, право на опір ґрунтується на природному праві. *Сучасна соціальна доктрина Церкви конкретизує критерії реалізації права на опір: «Збройний опір проти гноблення політичною владою обґрунтований лише тоді, коли існують одночасно такі умови: 1) у випадку несумнівних, тяжких і тривалих порушень основних прав людини; 2) після вичерпання всіх інших засобів; 3) якщо він не спричинить більшого безладу; 4) якщо обґрунтована надія на успіх; 5) якщо раціонально неможливо передбачити кращі вирішення».* Серйозна небезпека, яку породжує сьогодні застосування насилля, вимагає віддавати перевагу *пасивному опору*, який «більше відповідає моральним принципам і має не менші шанси на успіх»⁴.

Традиційне трактування соціального вчення церкви бере свій початок від енцикліки Папи Лева XIII «*Rerum Novarum*» («Нові речі» від 15 травня 1891 р.Б.). У ній Понтифік, порушуючи питання взаємовідносин робітників та роботодавців, потреби досягнення миру в суспільстві, зазначав, що саме віра Церкви може примирити багатих і бідних та нагадував їм про взаємні обов'язки та справедливість. Папа Лева XIII закликав «негайно прийти на допомогу людям з найбідніших верств, оскільки значна їх частина перебуває в умовах, недостойних людини»⁵. Він вбачав велику помилку у прагненні і бажанні «щоб Держава своїм урядуванням проникала у дім сім'ї» за виятком надання допомоги тим сім'ям, що перебувають у злиденному стані та не здатні самостійно його подолати.

«Ми говоримо про Державу – не як вона побудована чи як функціонує в тому чи іншому народі, але про Державу у її справжнім понятті, що досягається з принципів здорового розуму в досконалій гармонії з католицькими науками, як це ми самі виклали в енцикліці про «Християнську структуру держав»», – відзначав Лев XIII⁶.

³ Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник/Авт.-упоряд.: Андрущенко В.П. та ін. Київ: Знання, 2002. С.21; Себайнджордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. Київ: Основи, 1997. С.238

⁴ Компедіум соціальної доктрини церкви. С.248-249.

⁵ *Rerum Novarum* «Нові речі» - Енцикліка Папи Лева XIII. URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html

⁶ URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html

Головна функція державної влади – забезпечення добробуту для громадян, який походить «від добрих моральних звичаїв, від добрих основ родинного життя, пошани релігії і справедливості, від поміркованих податків і рівномірного розподілу публічних тягарів, від розвитку індустрії і торгівлі, розквіту сільського господарства та інших подібних справ, які чим більше розвиваються, тим щасливішими стають народи»⁷. Народ, згідно соціального вчення католицизму, є основним суб'єктом влади, адже, «це не безформний натовп, інертна маса, якою треба маніпулювати і яку можна експлуатувати, а об'єднання осіб, кожна з яких - !на своєму місці й у свій спосіб» - здатна сформулювати власну думку щодо громадських питань і наділена свободою висловлювати свої політичні переконання та відстоювати їх так, як велить спільне благо»⁸. Основними елементами участі у політичному житті визнано вибори, референдум та діяльність політичних партій, ідеологія яких не несе загрозу життю людини.

Лев XIII подає своє бачення сутності держави, яка, згідно Його поглядів, «є гармонійною єдністю, що охоплює однаково низькі і вищі класи», а «оскільки політична влада походить від Бога (Творця) і є немовби участю у Божій суверенності, ця влада має виконуватись на її прикладі, і вона з батьківською дбайливістю дбає не тільки про весь всесвіт, а й про поодинокі сотворіння»⁹.

Загалом, в соціальному вченні Церкви, політична влада мусить гарантувати впорядковане і чесне громадське життя. Вона не повинна узурпувати вільну діяльність окремих осіб і груп, а дисциплінувати і спрямовувати їхню свободу на реалізацію спільного блага, поважаючи і захищаючи незалежність індивідуальних і соціальних суб'єктів¹⁰. Вона має здійснюватись у межах моралі і в інтересах динамічного спільного блага згідно з юридично закріпленим правопорядком. Особи, наділені владою мають бути наділені такими чеснотами: терпіння, скромність, поміркованість, милосердя і прагнення сопричастя, здатність керуватись у своїй праці спільним благом, а не престижем чи пошуком особистих переваг.

Ще одним аспектом функціонування держави загалом, та її влади, зокрема, є потреба досягнення справедливості. У цьому положенні Лев XIII, опирався на вчення Томи Аквінського.

Папа буває автором й інших енциклік («*Diuturnum*» (від 29 черня 1881 р.Б.) - про джерело цивільної влади, «*Immortale Dei*» (від 1 листопада

⁷ URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html

⁸ Компедіум соціальної доктрини церкви. С.239.

⁹ URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html

¹⁰ Компедіум соціальної доктрини церкви. С.244-245.

1885 р.Б.) - про взаємовідносин влади і церкви, «Sapientiae Christianae»(від 10 січня 1890 р.Б.) про головні обов'язки християнина-громадянина), у яких піднімалися актуальні суспільно-політичні проблеми. На цьому наголошує Папа Пій XI, у своїй енцикліці «Quadragesimo Anno» (від 15 травня 1931 р.Б.): «Лев XIII, безкомпромісно долаючи межі, накреслені лібералізмом, переконує та навчає, що держава є не лише сторожем порядку і закону, а повинна докладати зусиль, щоби діяти з усім своїм комплексом законів та політичних настанов, керуючи і адмініструючи так, аби з того вийшов природно публічний і приватний добробут»¹¹. У цій же праці Папа засуджує ідеологію комунізму, яка «проповідує і переслідує дві мети, тепер вже не ховаючись, а неприховано та чітко, і вживаючи всіх засобів включно з насильницькими: запеклу класову боротьбу і абсолютну ліквідацію приватної власності. І у змаганні до цих двох мет вона не нехтує нічим і не має пошани ні до чого; там, де вона захопила владу, показує себе настільки жорстокою і дикою, що це здається чимсь неймовірним і страхітливим. Це доводять жахливі кровопролиття і руйнування, що їх вона спричинила на великих теренах Східної Європи та Азії. Врешті вона є непримиренним ворогом святої Церкви і самого Бога»¹². Держава повинна забезпечити належне правове поле для вільної участі суспільних суб'єктів у різних видах діяльності і бути готовою до необхідного втручання, дотримуючись принципу субсидіарності, щоб зорієнтувати на спільне благо взаємодію між вільними асоціаціями, які беруть участь у демократичному житті. Політична спільнота відповідальна за побудову відносин з громадянським суспільством згідно із принципом субсидіарності.

Протягом ХХ століття ця доктрина пройшла важливу еволюцію, що відбилось в низці нових папських документів. В цьому контексті, особливий інтерес представляє енцикліка «Мир на землі» («Pacem in terris») (1963 р.) Папи Івана ХХІІІ, де порушуються питання політичної спільноти («з того, що людина за своєю природою - істота суспільна, впливає право людей збиратися разом і створювати спільноти; надавати створеним спільнотам тієї форми, яку вони вважатимуть за доречнішу для досягнення мети; діяти у згаданих спільнотах з доброї волі й на власну відповідальність, доводячи їх до бажаного результату»¹³), політичної влади («Людське суспільство не може бути ні добре влаштованим, ні плідним благами, якщо в ньому не буде тих,

¹¹ Quadragesimo Anno «Сороковий рік» Енцикліка Верховного Понтифіка Пія XI. URL: http://irs.ucu.edu.ua/irs_news/1136/.

¹² URL: http://irs.ucu.edu.ua/irs_news/1136/.

¹³ Pacem in terris (Мир на землі) Енцикліка Папи Івана ХХІІІ про встановлення миру між всіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. Львів, 2008. С.15.

хто, наділений законною владою, зберігатиме інституції та докладатиме стільки труду й старання, скільки треба для блага усіх. А свою владу вони виводять від Бога..., людське суспільство конче потребує влади, яка ним керувала б; влади, котра, як і само суспільство, походить від природи, а отже - від самого Бога ... Проте з того, що влада походить від Бога, аж ніяк не слід висновувати, що люди не мають права обирати зверхників своєї держави, встановлювати державний лад, окреслювати процедуру і межі здійснення влади. Звідси випливає, що доктрина, яку ми виклали, сумісна з будь-яким істинно народним державним правлінням»¹⁴), політичного представництва («з гідністю людської особи пов'язане право на активну участь у державних справах і власний внесок у добробут всіх громадян. Адже, як сказав наш Попередник, блаженної пам'яті Пій XII, «людина далека від того, щоб її як таку мали за об'єкт чи пасивний елемент суспільного життя; а тому її треба радше вважати його суб'єктом, основою і метою»¹⁵), політичного режиму («... все ж, на нашу думку, у згоді з людською природою перебуває такий устрій держави, за якого вона складатиметься із трьох чинів урядовців, що відповідали б трьом основним функціям державної влади; адже в такій державі не лише функції урядовців, а й відносини між громадянами та державними службовцями окреслено згідно з нормами права, що дає надійний захист тим громадянам, які, з одного боку, боронять свої права, а з іншого - шанують свої обов'язки»¹⁶), мирного співіснування держав і взагалі проблем світу. В енцикліці «Mater et Magistra»(від 15 травня 1961 р.) Іван XXIII аналізує проблему головного закону держави – Конституції, яка детально регламентує «спосіб призначення керівників держави; відносини, які мають пов'язувати їх між собою; повноваження кожного з них; нарешті, зобов'язання щодо способу та укладу їхніх дій»¹⁷.

Поняття «справедливості в суспільстві», а також право народів на виступ проти деспотичного режиму піднімалося й в енцикліці Папи Павла VI «Populorum progressio» («Про розвиток народів» від 26 березня 1967 р.Б.). Папа наголошує, що розвиток суспільства не може обмежуватися лише економічним зростанням, а тому необхідною стає потреба так званого «інтегрального розвитку» кожної людини, зокрема, і цілої політичної

¹⁴ *Pasem in terris* (Мир на землі) Енцикліка Папи Івана XXIII про встановлення миру між всіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. С.14, 16-17.

¹⁵ *Pasem in terris* (Мир на землі) Енцикліка Папи Івана XXIII про встановлення миру між всіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. С 16.

¹⁶ *Pasem in terris* (Мир на землі) Енцикліка Папи Івана XXIII про встановлення миру між всіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. С 21.

¹⁷ *Mater et Magistra*. URL: http://w2.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html

спільноти загалом. Він вважав, що лише міцні теологічні фундаменти зможуть забезпечити адекватний погляд на боротьбу з несправедливістю та за справжні людські цінності¹⁸.

Папа Павло VI у своєму Апостольському листі «Octogesima adveniens» (від 14 травня 1971 р.) вказує на очевидну різноманітність релігійних, соціокультурних, політичних та інших контекстів і обставин, в яких перебувають християни в різних куточках світу. Тут також висвітлюються погляди на різні аспекти постіндустріального суспільства: політику, умови для розвитку молоді, робітників, становище жінок, безробіття, дискримінацію, маргіналізацію, міграцію, зростання населення, роль засобів масової інформації¹⁹. Павло VI закликає всі християнські спільноти до аналізу об'єктивної ситуації своєї країни чи конкретного регіону у світлі Євангелія з метою виробити конкретні дієві кроки для подолання актуальних політичних, економічних та іншого роду суспільних викликів.

Глобальні соціально-економічні та суспільно-політичні проблеми світу проаналізовано в Енцикліці Івана Павла II «Sollicitudo rei socialis» (від 30 грудня 1987 р.Б.), написаній з метою визначити соціальні завдання Церкви²⁰.

Третя соціальна енцикліка Івана Павла II «Centesimus Annus» (від 01 травня 1993 р.Б.), демонструє безперервність 100-річчя соціального вчення Церкви уздовж осі взаємності між Богом і людиною: визнати Бога в кожній людині і кожну людину в Богу є умовою справжнього людського розвитку. Цей документ нагадує про головні положення соціального вчення Церкви, аналізує суспільну ситуацію після падіння комунізму в Центральній та Східній Європі, а також піднімає питання співвідношення приватних благ і суспільних. Папа знову заявляє про своє засудження всіх форм тоталітаризму, утилітаризму та фундаменталізму. Святіший отець високо оцінює засади та принципи демократичного суспільства: «Церква цінує демократичний устрій настільки, наскільки він забезпечує громадянам право політичного вибору, гарантує їм можливість контролювати правителів. Справжня демократія можлива лише у правовій державі і на основі правильного розуміння сутності людської особи... *Справжня демократія - це не лише результат формального дотримання низки правил, а плід свідомого вибору цінностей, які лежать в основі демократичних процедур. Це такі цінності, як гідність кожної людської особи, дотримання прав*

¹⁸ Populorum progressio. URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1875&lang=1

¹⁹ Octogesima adveniens. URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1876&lang=1

²⁰ Sollicitudo rei socialis. URL : http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1878&lang=1

людини, відданість спільному благу як меті і провідному критерію політичного життя»²¹.

Демократія без цінностей дуже швидко перетворюється у відкритий або ледь прихований тоталітаризм. Для того, щоб не допустити реального втілення такої можливості, згідно соціального вчення Церкви, вагомими у житті держави є дотримання принципів представництва, розподілу влади («бажано, щоб противагою до однієї влади виступали інші з притаманними їм сферами відповідальності, що утримуватиме її в належних межах»), відповідальності та підзвітності державних органів влади, контроль з боку суспільства, але із застереженням про те, що такий контроль «не позбавляє свободи, що її мусять мати народні обранці, щоб виконувати свої повноваження відповідно до поставлених цілей. Останні не залежать виключно від приватних інтересів, а, більшою мірою, від функції інтеграції і посередництва задля забезпечення спільного блага, котре становить одну з основних і невід'ємних цілей політичної влади»²².

Енцикліка папи Бенедикта XVI «*Caritas in Veritate*» («Любов у правді» від 29 Червня 2009 р.Б.) присвячена соціально-економічним та політико-культурним проблемам.

Святійший Отець визначає принцип навколо якого зводиться соціальне вчення Церкви – «Любов у правді».

Суспільство, що прямує до глобалізації має базуватися, відповідно до поглядів Бенедикта XVI, на справедливості, бо «ніколи любові немає без справедливості, яка спонукає, щоб дати іншому те, що є його, що йому належить із причини його існування і дій. «Держава має враховувати новий міжнародний економічно-комерційний і фінансовий контекст, який модифікував політичну владу держав і діяти згідно субсидіарності солідарності, а основне – надія на Бога, бо «приходить нам на допомогу слово Господа Ісуса Христа, який дає нам зрозуміти: «Без мене ж ви нічого чинити не можете», «Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку»»²³.

«*Lumen Fidei*» («Світло віри») – перша Енцикліка Папи Франциска, підписана 29 червня 2013 р. звернена до єпископів, пресвітерів, дияконів, богопосвячених осіб та всіх мирян і поділена на чотири розділи, ця енцикліка, як зазначає сам Папа Франциск у 7 пункті, була майже завершена його попередником, і додає: За це я йому дуже вдячний, і в Христовому братерстві, приймаю цю його цінну працю, додаючи до тексту деякий свій

²¹ Centesimus Annus. URL: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html

²² Компедіум соціальної доктрини церкви. С.250-254.

²³ Caritas in Veritate .URL: <http://www.christusimperat.org/uk/node/19982>

вклад. Справжня віра, за твердженням Святійшого Отця, «допомагає знаходити шляхи розвитку, зумовлені не лише користю і наживою, а які б вважали усе створіння даром, за який всі ми є боржниками; вчить нас шукати справедливі форми правління, визнавати, що влада походить від Бога для служіння спільному добру»²⁴. А для того, щоб захистити людину від ідеологічних маніпуляцій влади, крайньою межею послуху державі повинен бути послух людини Богові.

«Який світ прагнемо передати тим, які прийдуть після нас, дітям, які тепер зростають?» . Це питання стоїть у центрі енцикліки Папи Франциска «Laudato si» «Славен будь» на тему турботи про спільний дім. Назва енцикліки походить із слів святого Франциска «Славен будь, о мій Господи», який у «Пісні створінь» пригадує, що земля, наш спільний дім, «є також, немовби, сестрою, з якою поділяємо існування, і немовби прекрасною матір'ю, яка приймає нас у свої обійми»²⁵. Папа Франциск пропонує розпочати на кожному рівні суспільного, економічного та політичного життя чесний діалог, який окреслить прозорі процеси прийняття рішень, дотримуючись принципу взаємної відповідальності.

В передмові Папи Франциска до книги його попередника Папи Бенедикта XVI «Визволити свободу. Віра і політика в третьому тисячолітті», презентація якої відбулася в Римі 11 травня 2018 р., його Святість чітко визначає основи політичної діяльності в центрі якої перебуватиме сім'я, солідарність і рівність²⁶.

Що ж до взаємовідносин церкви та держави, то ще на II Ватиканському Соборі було констатовано автономію кожної складової, адже церква організована так, щоб задовольняти духовні потреби віруючих, натомість різні політичні спільноти будують відносини і створюють установи заради служіння всьому тому, що складає частину земного спільного блага.

Отже, держава в соціальній доктрині католицизму трактується , в першу чергу, через взаємозв'язок між вірою і політикою. Політична спільнота, феномен властивий людству, існує для того, щоб досягти мети, яка доступна тільки їй, - забезпечити цілісний розвиток кожного з її членів, покликаних повсякчас співпрацювати задля спільного блага, реалізуючи

²⁴ Енцикліка Папи Франциска СВІТЛО ВІРИ (LUMEN FIDEI) Джерело: CREDO. URL: <http://credo.pro/2013/07/86757>

²⁵ Laudato si . URL:http://uk.radiovaticana.va/news/2015/06/18/%C2%ABlaudato_si%E2%80%99%C2%BB_%E2%80%93_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4/1151363

²⁶ Передмова Папи Франциска до книги Венедикта XVI про віру і політику. URL: http://uk.radiovaticana.va/news/2018/05/12/передмова_папи_до_книги_венедикта_xvi_про_віру_і_політику/1374106

свою природну схильність до істини і добра. *Найповніше значення політичного життя християнам відкриває Євангельська заповідь любові, а також дотримання морально-етичних засад християнства.*

Список використаних джерел

- 1.Енцикліка Папи Франциска СВІТЛО ВІРИ (LUMEN FIDEI).URL: <http://credo.pro/2013/07/86757>
- 2.Компедіум соціальної доктрини церкви. - Київ: КАЙРОС, 2008. 546 с.
3. СебайнДжордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки.-Київ.: Основи, 1997. 838 с.
- 4.Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник/Авт.-упоряд.:Андрущєко В.П. та ін.. Київ: Знання, 2002. 670 с.
- 5.Caritas in Veritate.URL:<http://www.christusimperat.org/uk/node/19982>
- 6.Centesimus Annus .URL:http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html
7. Laudato si. URL: http://uk.radiovaticana.va/news/2015/06/18/%C2%ABlaudato_si%E2%80%99%C2%BB_%E2%80%93%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4/1151363
- 8.Mater et Magistra.URL: http://w2.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html
- 9.Octogesima adveniens .URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1876&lang=1
- 10.Pacem in terris (Мир на землі) Енцикліка Папи Івана ХХІІІ про встановлення миру між всіма народами в істині, справедливості, любові та свободі. Львів, 2008. 55 с.
- 11.Populorum progressio URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1875&lang=1
- 12.Quadragesimo Anno “Сороковий рік” Енцикліка Верховного Понтифіка Пія ХІ URL: http://irs.ucu.edu.ua/irs_news/1136/
- 13.Rerum Novarum «Нові речі» - Енцикліка Папи Лева ХІІІ URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html
- 14.Sollicitudo rei socialis URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1878&lang=1

References

- 1.Entsyklika Papy Frantsyska SVITLO VIRY (LUMEN FIDEI).URL: <http://credo.pro/2013/07/86757>
- 2.Kompedium sotsialnoi doktryny tserkvy. Kyiv: KAIROS, 2008. 546 s.
3. SebainDzhordzh H., Torson Tomas L. Istoriia politychnoi dumky.-Kyiv.: Osnovy, 1997. 838 s.
- 4.Filosofiia polityky: Korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk/Avt.-uporiad.:Andrushcheko V.P. ta in.. Kyiv: Znannia, 2002. 670 s.
- 5.Caritas in Veritate.URL:<http://www.christusimperat.org/uk/node/19982>

6. Centesimus Annus .URL: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html
7. Laudato si .URL: http://uk.radiovaticana.va/news/2015/06/18/%C2%ABlaudato_si%E2%80%99%C2%BB_%E2%80%93%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4/1151363
8. Mater et Magistra. URL: http://w2.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html
9. Octogesima adveniens. URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1876&lang=1
10. Pacem in terris (Myr na zemli) Entsyklika Papy Ivana XXIII pro vstanovlennia myru mizh vsima narodamy v istyni, spravedlyvosti, liubovi ta svobodі. Lviv, 2008. 55 s.
11. Populorum progressio URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1875&lang=1
12. Quadragesimo Anno «Sorokovyi rik» Entsyklika Verkhovnoho Pontyfika Piia KhI URL: http://irs.ucu.edu.ua/irs_news/1136/
13. Rerum Novarum «Novi rechi» - Entsyklika Papy Leva KhIII URL: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/2391-rerum-novarum-nov-rech-enciklka-papi-leva-h.html
14. Sollicitudo rei socialis URL: http://www.iupax-ugcc.org.ua/details_element.php?id=1878&lang=1.

Дата надходження до редакції: 01.11. 2018